

Fredagen den 3 mars

Kl. 9.00–10.03

§ 1 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen

Tredje vice talmannen meddelade att *Anna Wallentheim* (S) skulle återta sin plats i riksdagen från och med den 6 mars, varigenom uppdraget som ersättare skulle upphöra för *Christer Adelsbo* (S).

§ 2 Ansökan om ledighet

Tredje vice talmannen meddelade att *Anders Forsberg* (SD) ansökt om ledighet under tiden den 3 mars–2 juni.

Kammaren biföll denna ansökan.

§ 3 Anmälan om ersättare

Tredje vice talmannen anmälde att *Crister Spets* (SD) skulle tjänstgöra som ersättare för *Anders Forsberg* (SD) under tiden för hans ledighet den 3 mars–2 juni.

§ 4 Anmälan om kompletteringsval

Tredje vice talmannen meddelade att Sverigedemokraternas riksdagsgrupp anmält *Crister Spets* som suppleant i justitieutskottet och i utbildningsutskottet samt *Runar Filper* som suppleant i miljö- och jordbruksutskottet.

Tredje vice talmannen förklarade valda till

suppleant i justitieutskottet

Crister Spets (SD)

suppleant i utbildningsutskottet

Crister Spets (SD)

suppleant i miljö- och jordbruksutskottet

Runar Filper (SD)

§ 5 Anmälan om vice ordförande i utskott

Tredje vice talmannen anmälde att *Hillevi Larsson* (S) valts till vice ordförande i civilutskottet under Johan Löfstrands (S) ledighet den 2 mars–30 juni.

§ 6 Anmälan om faktapromemorior

Tredje vice talmannen anmälde att följande faktapromemorior om förslag från Europeiska kommissionen hade kommit in och överlämnats till utskott:

2016/17:FPM71 EU:s relation med Afrika, Västindien och Stillahavsområdet efter Cotonou-avtalet *JOIN(2016) 52* till utrikesutskottet

2016/17:FPM72 Migration längs den centrala Medelhavsrutten *JOIN(2017) 4* till utrikesutskottet

§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott

Följande dokument hänvisades till utskott:

Propositioner

2016/17:133 till socialförsäkringsutskottet

2016/17:135 till trafikutskottet

2016/17:137 till civilutskottet

Motioner

2016/17:3626 till skatteutskottet

2016/17:3624 till skatteutskottet

2016/17:3622 och 3623 till justitieutskottet

Svar på
interpellationer

§ 8 Svar på interpellation 2016/17:229 om utvärdering av sjöfyllerilagen

Anf. 1 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Maria Stockhaus har frågat mig på vilket sätt jag tänker utvärdera sjöfyllerilagen, så att vi kan få veta om lagen har haft någon effekt och hur mycket resurser som har krävts av polisen och rättsväsendet för att kontrollera att lagen efterlevs.

Det är naturligtvis mycket viktigt att rättsväsendets resurser används effektivt och att genomförda reformer vid behov följs upp. Det är också så att alkohol och trafik inte hör ihop, vare sig på väg eller på sjön. Alkoholintag i trafiken innebär att man utsätter både sig själv och andra för allvarlig fara, och det gäller såväl på väg som till sjöss.

Under den tid lagstiftningen har varit i kraft har antalet misstänkta sjöfylleribrott årligen minskat i förhållande till antalet genomförda kontroller.

Såväl Polismyndigheten som Kustbevakningen har noterat en attitydförändring till alkohol i samband med båttrafik och att de flesta verkar följa den nya lagstiftningen.

Bilden är alltså att lagstiftningen i kombination med de kontroller som görs har en preventiv inverkan på sjöfyllerier, vilket också var ett av skälen till lagändringen 2010. Trenden gällande andelen personer som misstänks för sjöfylleri har varit tydligt nedåtgående.

Anf. 2 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Förändringen i lagstiftningen kom till för att minska olyckor på sjön, och det är självklart ingen som vill att människor ska köra omkring berusade på sjön och vara en fara för andra och sig själva. Frågan är om syftet har uppnåtts och om kostnaderna för att kontrollera efterlevnaden är rimlig i förhållande till effekterna.

Statsrådet jämför sitt svar att köra bil med att köra båt och att ingen ska vara påverkad oavsett trafikslag. Är det rimligt att jämföra dessa båda trafikslag? Jag tycker att det är tveksamt. Både hastighet och utrymme skiljer sig väsentligt åt. De flesta som dör på sjön ramlar överbord från en liten båt och är utan flytväst. Om syftet med en ny lagstiftning är att förhindra att människor dör på sjön borde en lag om obligatorisk flytväst användande ha en större effekt.

Jämförelsen är orimlig även utifrån andra perspektiv. Det finns inga åldersgränser eller krav på körkort och utbildning för att köra båt på samma sätt som det exempelvis gör för att köra bil.

Fru talman! Olycksstatistiken visar att antalet olyckor med båt har minskat de senaste 20 åren, trots fler båtar. Det är naturligtvis glädjande, och det är en trend som påbörjades långt innan den skärpta lagstiftningen kom till. Hugo Tiberg, professor i sjörätt, har gått igenom samtliga domar efter dödsfall och allvarliga olyckor som inträffade 1994–2011 där alkohol har varit med i bilden. Av 400 domar har alkoholhalten i endast ett par fall varit under 1 promille.

Statistiken talar inte för att en sänkning av promillehalten var den viktigaste åtgärden för ett säkrare båtliv. Det som i högre grad påverkar olycksstatistiken är brist på sjömanskap, kunskap om mörkerkörning, utbildning i navigering och handhavande av båten samt, vilket jag tidigare nämnde, användande av flytväst.

Legitimiteten för en skärpning med hänvisning till olycksstatistiken haltar. Jag tycker också att statsrådet i sitt svar närmast lutar sig mot anekdotisk bevisföring när han säger att Polismyndigheten och Kustbevakningen har *noterat* en attitydförändring. Jag tycker att en regelrätt utvärdering vore bättre.

Fru talman! Vi uppmärksammas nästan dagligen på bristen på resurser hos både polis och rättsväsen. Att säkerställa att våra gemensamma resurser används så effektivt som möjligt är viktigt. Att kontrollera nykterhet på sjön tar betydligt längre tid än när polisen stoppar en bil. Jag har själv varit med om båda. Vid en utvärdering av skärpningen av lagstiftningen borde man också titta på fördelarna med en skärpt lagstiftning i förhållande till de kostnader som uppstår för att kontrollera efterlevnaden.

Prot. 2016/17:78

3 mars

Svar på
interpellationer

Jag uppfattar inte att statsrådet ser något behov av att göra en ordentlig utvärdering, och jag frågar därför: Varför?

Anf. 3 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag vill erinra om att det var alliansregeringen och min företrädare Beatrice Ask som genomförde detta. Moderaterna satt här i kammaren och röstade för förslaget.

Jag tyckte att det fanns goda skäl att genomföra detta för att minska olyckorna och dödsfallen. Det handlar inte bara om en själ, den som framför båten, utan också om de passagerare som man kanske har på båten. Det är också deras liv och hälsa man ansvarar för.

Jag tror att de flesta löser situationen på samma sätt som man gör på land, det vill säga om man är på fest någonstans kommer man antingen överens om vem som ska köra hem eller så sover man över. Detta är det vanliga.

Vad jag förstår vill Maria Stockhaus inte riva upp lagen, i varje fall är det inte vad hon kräver i sin interpellation. Men jag vill fråga henne om det, för på hennes argumentation här i kammaren låter det som om hon vill riva upp den. Vill hon det, eller vill hon inte det? Det vill jag gärna veta.

Vad jag förstod handlade interpellationen om en utvärdering för att se vad som har hänt under dessa år. Det var ett krav som vi socialdemokrater också förde fram när lagen behandlades här i riksdagen 2010. Jag sa då att man efter ett par år bör följa upp vad som hade hänt.

Jag kan gå Maria Stockhaus till mötes vad gäller det. Vi kan titta på effekterna och polisresurserna. Inför denna interpellationsdebatt hämtade vi nämligen in underlag från Brottsförebyggande rådet, Kustbevakningen och polisen.

Jag kan konstatera, om jag får dra några statistiksiffror, att antalet anmälda sjöfyllerier under dessa år har minskat med 43 procent. Brå konstaterar att de lagförda sjöfyllerierna har minskat med 40 procent. De grova lagförda brotten har minskat med 25 procent. Kustbevakningen konstaterar att andelen upptäckta brott per kontroll också har minskat, från 9 procent till 3,5 procent. Kustbevakningen gör bedömningen att det har skett en beteendeförändring, och detsamma säger sjöpolisen.

Vad gäller resursanvändningen har man konstaterat att detta inte är något som tränger ut annan verksamhet. Det finns en ökad regelefterlevnad, vilket har gjort att man faktiskt har kunnat minska antalet kontroller under senare år, och därigenom har man kunnat allokera resurserna på annat sätt.

Under dessa år har drunkningsolyckorna minskat. Mellan åren 2004 och 2009 drunknade i genomsnitt 36 personer per år. Mellan 2010 och 2015 är siffran nere i 30 personer. Vi vet att utöver flytväst är alkohol en av orsakerna till att människor omkommer.

Uppföljning och utvärdering efterfrågas. Jag tycker att vi gör så här: Jobbet är redan gjort i och med det underlag som vi hämtade in från myndigheterna inför denna interpellationsdebatt. Vi kommer att upprätta en promemoria med all information som vi har hämtat in vad gäller den statistik som finns tillgänglig, och vi kommer att offentliggöra den. Sedan får var och dra egna slutsatser om effekterna av lagstiftningen.

Man får nog ändå konstatera att den lag som ni införde faktiskt har haft en positiv effekt på såväl regelefterlevnad som säkerhet till sjöss.

Prot. 2016/17:78
3 mars

Anf. 4 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Som jag sa i min interpellation är det rimligt att man gör en seriös utvärdering av lagstiftningen. Det kom mycket kritik mot den från en hel del remissinstanser innan den infördes. Det finns även i dag frågetecken om legitimiteten.

Det är svårt att jämföra båt och bil i detta sammanhang, kan jag tycka. Om en båt går i 15–25 knop motsvarar det 28–46 kilometer per timme. Då ska man komma ihåg att 25 knop är en rätt hög hastighet på sjön. Våra nordiska grannländer har en lagstiftning som sätter gränsen på sjön till 0,5 promille. Det är en gräns som är betydligt mer avvägd med tanke på de risker som finns och det ansvar man alltid har som båtförare.

Jag tycker att det är glädjande att höra att det finns en viss öppning för en utvärdering och en tydlighet kring effekterna av lagstiftningen. Det är också viktigt att titta på olycksstatistiken med den tidigare gränsen, om man diskuterar huruvida man ska sätta en högre gräns på 0,5 eller 0,8 eller en lägre gräns på ned till 0,2. Vilka promillegränser man har innebär en rätt avsevärd skillnad för möjligheterna att till exempel ta ett glas vin till maten.

Jag tycker också att det är rimligt att man utvärderar regelverket kring vilka som kan lagföras inom ramen för den här lagstiftningen. Det är inte särskilt tydligt för enskilda vad som menas med formuleringen att personer ombord som har betydelse för båtens säkra framförande också kan straffas för sjöfylleri. Hur ska det tolkas?

Det finns också rättsfall där personer har dömts för att de varit tvungna att gå upp på natten och flytta en båt på grund av annalkande dåligt väder. Är det rimligt? Det kan man fråga sig.

Som skärgårdsbo på sommaren med egen erfarenhet av båtliv är jag mån om att det ska vara säkert att resa ut på sjön. Det finns många som överskattar sin egen förmåga och utan kunskap, vett och flytväst ger sig ut i stora båtar som går fort och som de inte riktigt behärskar. De utgör en betydligt större risk på sjön än de som ger sig ut med båten till en skärgårdskrog, dricker ett par glas vin till maten och sedan kör hem igen. Det är den rimligheten och riskbedömningen som jag tycker behöver utvärderas, likaväl som hur människor döms och vilka som kan dömas.

Det går åt stora resurser för att kontrollera efterlevnaden. Skulle detta inte tränga ut någonting annat? Det gäller ju samma polis som har brist på resurser för att hantera brottslighet, vilket vi hör dagligen. På samma sätt borde Kustbevakningen ägna sig åt de människor som framför båtar utan vett och kunskap och som utgör en betydligt större risk för sin omgivning.

Som sagt är det glädjande att det ändå finns en viss öppning för en utvärdering. Men jag tycker att utvärderingen också kunde innefatta tillämpningen av lagen. Eventuellt kan man se över om det behövs justeringar för att lagen ska få större legitimitet och inte vara otydlig gentemot dem som drabbas av den.

Svar på
interpellationer

Anf. 5 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Då får jag nog be Maria Stockhaus att förtydliga sig. Vill hon höja gränsen från 0,2 till 0,5? Är det detta hon är ute efter? Vill hon riva upp lagen i den biten? Det var precis det jag frågade efter. Hon resonerar lite, men vågar inte säga vad hon egentligen tycker, utan ifrågasätter bara. Ibland måste man faktiskt vara tydlig i politiken.

I interpellationen kräver hon en utvärdering, en uppföljning av vad som egentligen har hänt. Jag har dragit precis den statistik som vi har hämtat in från Brottsförebyggande rådet, polisen och Kustbevakningen. Den visar att antalet lagföringar minskade under perioden 2010–2015. Det gäller både sjöfylleribrott av normalgraden och det grova brottet. Antalet anmälda brott har också minskat. Antalet drunkningar har minskat. Regelefterlevnaden har av allt att döma ökat; vid de kontroller man gör anträffar man nu färre personer med en för hög promillehalt än vad man gjorde 2010. Det har gått ned från 9 procent till 3 ½ procent. Detta har medfört att polisen har kunnat styra om sina resurser. Man bedömer att man inte längre behöver göra fullt så många kontroller som man gjorde inledningsvis.

I allt väsentligt skulle jag nog vilja säga att den här lagen har haft en positiv effekt på säkerheten. Men för att gå Maria Stockhaus till mötes har jag i dag sagt att var och en ska få bilda sig en uppfattning om detta och titta på det underlag som vi har hämtat in. Vi kommer som sagt att upprätta en promemoria på Justitiedepartementet där vi redovisar både Kustbevakningens bedömningar och all statistik som finns för de här brotten, så att man kan följa år för år vad som har hänt, precis som jag sagt. Sedan får var och en bilda sig en uppfattning om huruvida det här har haft effekt eller inte. När Maria Stockhaus ser det underlaget är det möjligt att hon kommer att dra samma slutsats som jag. Jag vet inte. Men i väntan på det bör hon kanske vara lite tydligare med vad hon egentligen vill. Vill hon riva upp lagen eller inte?

Anf. 6 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Grunden för den nya lagstiftningen var ambitionen att minska antalet människor som dör i olyckor på sjön relaterade till alkohol. Det fanns dock en hel del kritik hos remissinstanserna. Det finns människor som ifrågasätter legitimiteten och hänvisar till de negativa effekter som uppstått, exempelvis på inhemsk turism. Promillegränsen är satt till 0,2, samma som för biltrafik, vilket jag kan tycka är tveksamt.

Jag har ingen åsikt om vilken promillegräns som ska gälla. Det som jag har sagt är att jag inte tycker att det räcker med den statistik som statsrådet presenterar. Jag tycker att det vore rimligt att tillsätta någon som kan göra en ordentlig utvärdering utifrån flera olika parametrar när det gäller den här lagstiftningen. Sedan får man ta ställning till vad man i så fall ska göra efter det och om det till exempel behövs justeringar i lagstiftningen eller en ändring av promillegränsen. Jag vill se den utvärderingen. Hur ofta har det legat mellan 0,2 och 0,5 respektive mellan 0,5 och 0,8 vid de brott som begåtts? Det finns många olika detaljer i den här statistiken som jag tycker är viktiga att titta på, eftersom gränsen 0,2 är satt med hänvisning till att det ska gälla samma på sjön som på vägarna. Att man likställer båtrafik och biltrafik på det sättet tycker jag inte är rimligt. Det är viktigt att man gör den här avvägningen.

Som sagt: Det är inte den viktigaste frågan, eftersom säkerheten alltid går först, men våra skärgårdsområden är glesbygder. Det är svårt att överleva där. Att få en krog att fungera kräver mycket arbete. Detta har påverkat den inhemska turismen i våra skärgårdsområden negativt. Det är fortfarande så att säkerheten är överordnad, men frågan är om man kan göra justeringar, så att lagen inte får lika stor effekt för de näringarna. Det vore intressant. Jag vill se en utvärdering där man tittar på de olika gränserna.

Anf. 7 Justitie- och migrationsminister MORGAN
JOHANSSON (S):

Fru talman! Jag har redovisat effekterna av lagen ur säkerhetssynpunkt i enlighet med det underlag som vi har fått in från myndigheterna. Vi kommer också att sammanställa detta i en promemoria. Sedan får Maria Stockhaus liksom alla andra bilda sig en egen uppfattning om detta.

När det gäller promillegränsen: Antalet lagföringar minskade som sagt för båda brottstyperna, både brott av normalgraden och de grova brotten mot sjöfyllerilagen.

Jag kan nog konstatera att den lagstiftning som ni införde 2010 har haft positiva effekter. Det tycker jag ändå är rätt viktigt att konstatera. Om det är så att lagföringarna minskar, antalet anmälda brott minskar, antalet drunkningar minskar, regelefterlevnaden ökar och man har kunnat minska sina kontroller just för att regelefterlevnaden ökat tycker jag trots allt att det är en positiv utveckling.

Men som sagt kan diskussionen föras vidare baserat på det underlag som vi kommer att presentera. Med det tycker jag att vi har gått interpellanten till mötes när det gäller uppföljningsfrågan.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 9 Svar på interpellation 2016/17:322 om inhemska adoptioner

Anf. 8 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Maria Stockhaus har frågat mig vilka initiativ jag tänker ta för att underlätta inhemska adoptioner i Sverige.

Barnets bästa är det centrala vid adoptioner. Inga andra intressen får gå före när ett beslut om adoption fattas. För de barn och unga som under många år eller kanske hela sin uppväxt behöver ett annat hem än sina föräldrars är det här förstas en helt livsavgörande fråga. Alla barn har rätt att känna sig trygga, i synnerhet de barn som samhället tagit på sig ett särskilt ansvar för att skydda. En adoption kan i vissa situationer öka förutsättningarna för stabilitet och kontinuitet för barnet. Men en adoption är också oåterkallelig, varför det krävs att även andra lämpliga insatser noggrant har övervägts innan man gör det här.

När barn är långvarigt placerade utanför det egna hemmet brukar i första hand en vårdnadsöverflyttning prövas före en adoption. Vid långvariga placeringar ska socialnämnderna verka för att barnet växer upp under trygga och goda förhållanden. Den så kallade återföreningsprincipen genomsyrar den familjerättsliga och socialrättsliga regleringen då den i de flesta fall anses vara det bästa för barnet.

För en begränsad grupp barn kan en adoption vara ett alternativ. Enligt Socialstyrelsens återrapportering av ett regeringsuppdrag år 2014 om nationella adoptioner handlar det främst om barn som saknar föräldrar i livet samt barn som placerats i familjehem som mycket små och som med mycket stor sannolikhet inte kommer att kunna återvända till sina biologiska föräldrar. En av slutsatserna i rapporten är att socialtjänsten inte alltid uppmärksammar att undantag kan behöva göras från principen om återförening mellan barn och föräldrar. Det konstaterades att det behövdes en fördjupad analys av hur långsiktighet och stabilitet i högre utsträckning ska kunna tillförsäkras barn som inte kan leva med sina föräldrar.

Mot bakgrund av Socialstyrelsens rapport har Utredningen om tvångsvård för barn och unga haft i uppdrag under 2015 att ytterligare belysa frågan. Utredaren har bland annat haft i uppdrag att analysera orsakerna till att vårdnadsöverflyttningar och adoptioner används i relativt liten utsträckning samt överväga vilka åtgärder som kan behöva vidtas för att socialnämnden ska uppmärksamma dessa möjligheter i högre grad. Utredningen gjorde, i likhet med 2008 års adoptionsutredning, bedömningen att socialtjänsten behöver ha kunskap om adoptionsreglerna och att Socialstyrelsen bör utveckla arbetssätt för att främja samförståndslösningar när adoption bedöms vara till barnets bästa. De utredningar som senast har tittat på frågan har således inte bedömt att lagändringar behövs.

Det finns inga uttryckliga hinder mot att socialnämnden överväger frågan om adoption. Det finns heller ingen skyldighet att väcka frågan. En sådan skyldighet riskerar att inte tillräckligt ta hänsyn till omständigheterna i det enskilda fallet. Det är dessutom ingen målsättning i sig att antalet adoptioner ska öka. Det handlar i stället om att ge adekvat stöd i socialtjänstens handläggning så att frågan om adoption uppmärksammas och övervägs i de fall då detta bedöms vara det bästa för barnet. Utgångspunkten är att alla adoptioner ska ske utifrån det enskilda barnets behov.

Jag avser att fortsätta att följa frågan. Jag kommer att ha en dialog med Socialstyrelsen om hur stödet i kommunernas handläggning kan förbättras för att på bästa sätt skapa stabila och trygga uppväxtförhållanden för barn som är eller bedöms bli långvarigt placerade.

Anf. 9 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Tack, statsrådet, för svaret! Jag uppfattar tydligt att jag och statsrådet delar uppfattningen att barnens bästa alltid är det som ska komma först. De barn som av olika skäl inte kan växa upp hos sina biologiska föräldrar har det allmänna ett väldigt stort ansvar för. Jag har själv suttit i socialnämnden i en kommun under en mandatperiod. Jag skulle önska att alla, eller åtminstone alla politiker, under en period fick chansen att göra det. Det ger en ödmjukhet inför de svårigheter som barn och familjer kan råka ut för.

Barn som blir omhändertagna och placerade hos andra än sina biologiska föräldrar är extra utsatta, och för dem har vi ett extra ansvar. En adoption innebär att barnen får en permanent familj även efter att de fyllt 18 år, till skillnad från en familjehemsplacering som är ett administrativt beslut som kan ändras med ett pennstreck.

Omkring var fjärde längre placering upphör i förtid när barnen är i tonåren. Eftersom jag har tonåringar själv kan jag viss förståelse för att man ibland kan tycka att det är lite utmanande att ha tonåringar hemma. Men det innebär att de barnen över en natt förlorar den enda familj som de kanske har, den enda trygghet de hade i tillvaron och där de kan ha bott i tio år tillsammans med sina familjehemsföräldrar.

Trots flera fördelar är det numera extremt ovanligt med inhemska adoptioner i Sverige. Det är väldigt få barn under 18 år som adopteras varje år medan det är ungefär 25 000 barn som placeras i fosterfamilj under kortare eller längre perioder eller på institution.

En anledning till det låga antalet är att adoption i Sverige nästan undantagslöst kräver samtycke från de biologiska föräldrarna. I till exempel USA och Storbritannien väger barnens rätt till en familj tyngre, och barn adopteras bort mot föräldrarnas vilja. Det sker naturligtvis inte som första åtgärd, men det finns som en möjlighet.

Att ta ifrån föräldrar deras barn är ett stort ingrepp, och det måste övervägas väldigt noga. Om inte annat visar Vanvårdsutredningen vilka katastrofala följder myndighetsbeslut kan få för barn. Jag har svårt att se att tidigare misslyckanden ska vara en orsak till passivitet när barn i dag far illa.

Fru talman! En familjehemsplacering omprövas var sjätte månad. Även om det är vad man kan kalla anekdotisk bevisföring är det ett fall som berört mig väldigt mycket. Det handlar om två systrar som hade en psykiskt sjuk mamma med missbruksproblem. Var sjätte månad var det dags för omprövning. Inför varje omprövning pratade mamman med sina döttrar och sa att nu skulle hon minsann se till att barnen fick flytta hem till henne igen, något som de två systerarna absolut inte ville. Det innebar att familjehemmet var sjätte månad var tvunget att hantera barnens ångest och oro. Man kan fundera över hur barnens uppväxt blir om man ska hålla på så här var sjätte månad. Är det verkligen barnens bästa som fått gälla i en sådan situation? Jag undrar om det är så.

Jag tolkar statsrådets svar som att det finns behov av att socialsekreterare får bättre kunskaper kring adoption och möjligheter. När får vi se konkreta förslag på stöd för kommunernas handläggning och fortbildning av socialsekreterare?

Anf. 10 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Tack, Maria Stockhaus! Det är verkligen inte på något sätt min uppgift att värdera interpellationer eller engagemang hos riksdagsledamöter, men jag vill tacka för interpellationen. Jag tycker att den är intressant. Det går inte att ta miste på engagemanget, och jag delar det.

Jag gör väldigt mycket besök i socialtjänster i kommuner. Det här är verkligen ett grunduppdrag för socialtjänsterna och för oss alla som tar ansvar i samhället på de positioner vi har. Det är ju på något sätt vi som blir föräldrar till de här barnen i någon sorts överförd bemärkelse. Därför har vi också försökt att stärka den sociala barn- och ungdomsvården väldigt mycket. Vi har en lång rad beslut som vi har fattat. Bland annat har vi förstärkt med bemanning till den sociala barn- och ungdomsvården för att kunna göra bättre utredningar kring varje barn.

När det gäller den grupp barn som vi särskilt talar om här kommer hälsoundersökningar att bli obligatoriska. Vi har också stärkt skolornas insatser för de här barnen. Vi vet dessvärre att placerade barn har sämre hälsa och sämre skolresultat trots att vi också vet att det bästa man kan skicka med ett barn förutom trygghet och kärlek är bra utbildning och bra hälsa. Det finns verkligen mycket att göra här. Jag är den första att hålla med om det.

Jag har förstås satt mig in i frågan under årens lopp och läst på en hel del. Något som jag tycker är intressant är att våra nordiska grannländer delvis har andra system, trots att vi ofta tycker att vi har liknande samhällen. Vad jag tänker att jag kommer att diskutera med Socialstyrelsen när jag träffar dem väldigt snart är frågan om ökad kunskap om just den grupp barn vi talar om här. Vi har utredningar som inte har föreslagit någon förändring. Det finns inga sådana förslag att bereda just i den sakfråga som interpellationen handlar om. Men jag tror att man ändå kan stärka kunskapen.

Det skulle också vara intressant att ta upp med både Socialstyrelsen och den relativt nya Myndigheten för familjerätt och föräldraskapsstöd om man kan jämföra med nordiska länder hur de resonerar. Barnets bästa ska vara i centrum. De jag träffar som jobbar i socialtjänsterna är inte passiva utan jobbar väldigt hårt för barnens bästa och det som lagen säger. Däremot hänvisar vi ganska ofta till en stark tradition vi har att de biologiska banden ska vara starka. Vanvårdsutredningen gav oss som sagt verkligen en hemläxa.

Man kan ändå ta reda på hur de resonerar i andra nordiska länder. Har vi något att lära oss där? De har inte det som vi kallar för vårdnadsöverflyttningar, som är en svensk lösning i de här fallen när det är lämpligt, men de har en högre grad av adoptioner. Det tycker jag själv skulle vara intressant att göra någon form av belysning av på lämpligt sätt.

Anf. 11 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Jag tycker att diskussionen blir intressant. Jag delar engagemanget för de här barnen.

I vår lagstiftning finns inte möjlighet att adoptera bort utan de biologiska föräldrarnas medgivande. Jag kan känna att så länge den möjligheten inte finns sätter vi inte barnens bästa fullt ut före föräldrarnas rätt till barnen. Det kan handla om barn som omhändertats redan på BB där föräldrarna bedöms aldrig någonsin kunna ta hand om barnen.

Detta är ett extremfall, och det kommer naturligtvis bara att komma i fråga i väldigt extrema fall. Men det finns fall där en förälder har mördat den andra föräldern, och nu sitter den som har mördat i fängelse men är fortfarande vårdnadshavare för sina barn. Från fängelset kan föräldern därför mer eller mindre kontrollera barnen, och barnen tvingas att hälsa på i fängelset. I ett sådant fall kan man fundera över om inte en adoption mot föräldrarnas vilja skulle kunna vara en möjlighet.

Frågan är naturligtvis oerhört komplex och skulle behöva utredas noga innan man öppnade för så pass långtgående ingrepp gentemot föräldrar. Men om vi på allvar sätter barnens bästa i första rummet har jag svårt att se att en sådan möjlighet inte skulle behöva finnas.

Jag skulle gärna vilja höra statsrådets syn på att öppna för en sådan möjlighet och att åtminstone utreda förutsättningarna för att en sådan möjlighet ska kunna finnas.

Prot. 2016/17:78

3 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 12 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Frågan har utretts. Bland andra LVU-utredningen lämnade sina förslag för inte så länge sedan. Då lämnade man inte några sådana här förslag, för man ansåg inte att man behövde göra det. Frågan har alltså ganska nyligen utretts.

Såvitt jag kan se i underlaget är det inte heller så många som är experter och insatta i frågan som förordar adoption utan samtycke. Däremot vet vi att vi har en laglig möjlighet i dag. Det finns inga lagliga hinder för adoption, och ändå förekommer det oerhört sällan. Det finns olika skäl till detta.

Jag är dock beredd att öppna för detta på så sätt att man ser efter hur man tänker i andra nordiska länder. Vad är det som gör att man har kommit fram till att detta är bra lösningar?

Min utgångspunkt är helt enkelt att jag tycker att det är alldeles för dåligt för ett samhälle som Sverige och ett välfärdssamhälle som verkligen ska ha de högsta ambitionerna för dessa barn att vi ser dessa skillnader i hälsa, utbildning, skolgång och så vidare. Trygghet är svår att mäta, men det vi ska skicka med de här barnen är förstås kärlek och trygghet. Vi ska försöka bistå med familjer och placeringar som kan ge detta så mycket vi kan.

Det finns skäl för att vi har den tradition som vi har i Sverige med de starka banden till de biologiska föräldrarna. Men jag tycker att det är intressant att se över hur man resonerar i andra länder. Finns det kanske någonting där som vi kan ta in?

Anf. 13 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! De barn som vi talar om – de som omhändertats av samhället – tillhör våra allra mest sårbara. När jag själv satt i en socialnämnd och läste utredningarna gick jag sedan hem och kramade och pussade på mina egna barn och fällde en tår. Det är fruktansvärda situationer som en del av dessa barn har, och deras väl och ve måste komma i första rummet.

Jag är rätt engagerad i skolfrågor, och jag förfasas över att socialtjänsterna under lång tid inte har följt upp hur det går för barnen i skolan. Man har inte satt mål i diskussionerna med familjehemmen för att barnen ska lyckas i skolan – detta trots att vi vet att skolan är en av de absolut viktigaste skyddsfaktorerna för att man ska få ett bra liv framöver.

Att få växa upp i ett tryggt hem med trygga föräldrar är naturligtvis en ännu viktigare skyddsfaktor. Fler barn som omhändertats av socialtjänsten skulle nog kunna få uppleva det på ett bättre sätt om det fanns en större möjlighet att använda adoption. Det låter som att det behövs en hel del information och utbildning av socialsekreterare. Det finns, som statsrådet säger, en tradition av att inte använda sig av detta instrument.

Jag ska använda de typiska ord som ni som statsråd brukar säga: Jag ska följa utvecklingen. Detta är en fråga som jag är engagerad i, och jag tycker att det är viktigt att vi kan våga ifrågasätta våra traditioner och tidigare ställningstaganden när det gäller just synen på adoption.

Det handlar också om möjligheten att adoptera ett spädbarn om någon själv känner att man inte vill ha barn i dagsläget, men det handlar inte denna interpellation om. I dagsläget är det egentligen bara abort som är den enda utvägen i Sverige. Denna möjlighet kanske också borde finnas, men det är som sagt en helt annan interpellation som jag får ta en annan gång.

Anf. 14 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S):

Fru talman! Tack för samtalet! Då är vi åtminstone två som följer frågan noggrant, och det är ju bra.

Jag tror att vi tar frågan om adoption och abort en annan gång.

Denna fråga handlar också, åtminstone för mig, om den sociala barn- och ungdomsvårdens situation i största allmänhet. Socialsekreterare som finns där är ofta extremt engagerade, duktiga och kunniga. Men de har helt enkelt haft tuffa villkor under lång tid. Därför är det för mig också viktigt att fortsätta att stärka och höja statusen och att göra vad regeringen kan för att stärka både parter och kommuner i det ansvar de har i dessa livsviktiga beslut och i omsorgen om de här barnen.

Detta är en allmän fråga om socialtjänstens arbetsvillkor och vilken möjlighet man har att vidareutbilda sig och ha tid att utreda i lagens mening. Men det handlar också om hur man kan modernisera tänkandet runt dessa specifika situationer.

Jag har liksom Maria Stockhaus tagit del av hur den sociala barn- och ungdomsvården agerar i förhållande till andra aktörer. Det är helt klart när man ser på den tidsanvändning som den nationella samordnaren har sammanställt att det finns väldigt lite tid för till exempel samtal med skolan. Det ligger förstås också ett ansvar på skolan att göra det bästa för alla elever.

Det finns mycket kvar att göra, och jag ser fram mot fortsatt debatt.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 10 Svar på interpellation 2016/17:282 om höjd kompetens i Sveriges skolor

Anf. 15 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Michael Svensson har frågat mig om jag kommer att ta fram en handlingsplan som innehåller kvalificerade processer för att öka antalet lektorer i Sveriges kommuner.

Jag håller med Michael Svensson om att möjligheten att utvecklas i läraryrket genom regelbunden fortbildning är av största vikt för att förbättra undervisningen och därmed ge förutsättningar för elever att höja sina resultat. Fler lärare med fördjupad ämneskompetens och didaktisk kompetens är viktigt för att höja kvaliteten i svensk skola. I det här sammanhanget spelar lektorer en självklar särskild roll. Lektorer kan, precis som Michael Svensson lyfter fram i sin interpellation, bidra till att stärka den vetenskapliga grund som utbildning enligt skollagen (2010:800) ska vila på.

Lektorstjänsterna är redan i dag öppna för disputerade och undervisningsskickliga forskare från universiteten. Däremot finns behov av insatser för att öka antalet lektorer i skolan och för att den fördjupade kompetens som de forskarutbildade personer som redan i dag är verksamma i skolan besitter ska kunna tillvaratas i större utsträckning.

Statskontoret lämnade nyligen sin tredje och sista delrapport med anledning av uppdraget att följa upp karriärstegsreformen. Rapporten visar att det vårterminen 2016 fanns 244 lektorer med eller utan statsbidrag. Det är ett misslyckande för karriärtjänstreformen att en så liten andel av de totalt ca 15 000 karriärtjänsterna är lektorer.

Vidare konstateras i en rapport från Skolverket att sju av tio lärare som har utsetts till lektorer har någon form av tid avsatt för forskning eller mer övergripande utvecklingsarbete, men det finns också många lektorer som anser att deras kompetens inte tillvaratas och nyttjas på ett effektivt sätt.

Skolkommissionen gör i sitt delbetänkande bedömningen att ett nationellt professionsprogram bör inrättas. Inom ramen för programmet bör det enligt kommissionen etableras ett antal kvalifikationsnivåer som utgör tydliga utvecklingssteg och karriärmöjligheter för lärare. Lektor nämns som ett av flera exempel på kvalifikationsnivåer som kommissionen nu överväger inför sitt slutbetänkande, som redovisas den 20 april.

Regeringen har beslutat att ge en särskild utredare i uppdrag att lämna förslag som syftar till att ge bättre förutsättningar för lärare, förskollärare, rektorer och förskolechefer att utföra sina uppdrag (dir. 2016:76). Av direktiven till utredaren framgår bland annat att det finns skäl att analysera hur karriärvägssystemet och lärarlönesatsningen i framtiden kan samverka för att bidra till bästa möjliga skolutveckling. Det kan till exempel finnas skäl att analysera och överväga om det kan skapas incitament som på sikt leder till fler lektorer i skolväsendet.

I regeringens forskningspolitiska proposition aviseras en försöksverksamhet för att utveckla och pröva modeller som kan stärka den praktiktäna forskningen och som kan lägga grunden till robusta strukturer för samverkan mellan dem som är verksamma i skolväsendet och på universitet och högskolor. Det är väsentligt att skolornas lektorer kan ges möjlighet att på olika sätt ägna sig åt forskning för att stärka utvecklingen av professionens egen kunskapsbas.

I avsikt att öka antalet lektorer i Sveriges skolor anordnas vid flera lärosäten så kallade forskarskolor för lärare. Forskarskolorna ger yrkesverksamma lärare möjlighet att kombinera sitt arbete som lärare med att delta i forskarutbildning. Vidare satsar regeringen på förbättrade möjligheter för forskarutbildade att bli lärare i skolan och därmed öka antalet som är behöriga att söka till lektorstjänster. Ett särskilt utbildningsbidrag på 25 000 kronor i månaden ges för forskare som läser in kompletterande pedagogik under ett år.

Sammantaget pågår alltså ett gediget arbete som syftar till att med ett antal olika åtgärder stärka den vetenskapliga grunden i skolan, bland annat genom att skapa modeller för långsiktig samverkan kring praktiktäna forskning mellan universitet och högskolor och huvudmän inom skolväsendet och genom att öka antalet lektorer i svensk skola.

Anf. 16 MICHAEL SVENSSON (M):

Fru talman! Tack så mycket, utbildningsministern, för svaret! Jag tycker absolut att det finns en hel del att bygga vidare på där.

Det här är naturligtvis inte en fråga som det bör råda någon politisk oenighet om. Jag försvarade själv reformen om karriärtjänster när den infördes, och jag kan erkänna att den är ett misslyckande. Jag trodde i min enfald att det skulle anställas betydligt fler lektorer i den svenska skolan.

Man kan fråga sig: Är detta av stor vikt? Det går ungefär 1,9 miljoner elever i landets förskolor och skolor. Det är 260 000 anställda där, det finns 400 000 studenter totalt och det går 15 000 nya studenter på lärarutbildningarna. Är det då viktigt med några hundra lektorer? Ja, det är viktigt på samma sätt som rektorerna är viktiga för medarbetarna i skolan när det gäller att lyfta upp och entusiasmera dem, se deras kompetens och leda det pedagogiska arbetet.

Sanningen är, och detta hände långt innan både jag och ministern blev verksamma inom utbildningspolitiken, nämligen på 50-talet, att kunskapsmålen har monterats ned ganska effektivt under alla de här åren. Det är ett antal andra mål – elevens fostran och kritiska tänkande och den demokratiska fostran – som har lyfts fram i stället för kunskapen. Det är bland annat här som lektorernas betydelse kommer in. På 70-talet fanns det 1 500 lektorer i Sverige, och nu finns det som sagt ca 250.

Som av en händelse anordnade utbildningsutskottet i går ett seminarium för att belysa de här frågorna och forskarskolorna i Sverige. Där framkom en del märkligheter som vi alla borde reagera över. En sak är att det saknas sökande. Ännu mer underligt är att huvudmännen inte riktigt ser behovet av att anställa lektorer. Det tycker jag är oerhört märkligt. Då frågar jag mig lite grann om det verkligen står riktigt rätt till med kunskapsnivån hos utbildningsnämnder, fristående huvudmän och förvaltningschefer i kommunerna. En del kommuner sa att man hellre vill ha två förstelärare än en lektor. Det är dessutom få sökande, och problemet är ännu större i små kommuner och i glesbygd, för det finns i princip inga lektorer alls där.

Min fråga är naturligtvis vad staten och regeringen kan göra mer för att se till att det blir fler lektorer i Sverige. Jag undrar också om utbildningsministern delar min analys att det är oerhört viktigt med den vetenskapliga anknytningen och därmed att anställa lektorer i skolan.

Anf. 17 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack, Michael Svensson, för både interpellationen och inlägget! Ja, jag delar helt uppfattningen att vi behöver fler forskarutbildade i skolan. Alla som arbetar i svensk skola ska arbeta på vetenskaplig grund. All undervisning ska ske på vetenskaplig grund. Stödet att göra det blir så mycket starkare om det i lärarlaget och kollegiet finns forskarutbildade och personer som parallellt med sin lärargärning väljer att beforska sin praktik.

Den utveckling vi är inne i i dag där den utbildningsvetenskapliga och pedagogiska forskningen går alltmer mot och värderar det praktiktäna allt högre – det som faktiskt sker i klassrummet, det som ger lärande – stärks också genom att vi har fler verksamma lärare som forskar. Läraryrket ska framför allt vara ett forskande yrke snarare än ett yrke som det forskas om.

Jag delar alltså helt den uppfattningen. Det misslyckande som karriär-tjänstreformen innebar, alltså att det blev så få lektorer jämfört med vad Michael Svensson och, tror jag, alla som deltog i debatten när reformen infördes trodde att det skulle bli och det som ni fick redovisat för er vid utbildningsutskottets seminarium i går gör att vi måste fundera på: Hur ser vi till att det blir fler sökande till lektorstjänster och bättre förutsättningar för att kunna anställa lektorer och skapa en bättre vilja att göra det?

I det korta loppet är såklart den åtgärd som vi nu vidtar för att förbättra villkoren för forskarutbildade att läsa in en kompletterande pedagogisk utbildning viktig. Det är ett stort steg att du därigenom kan få 25 000 kronor i månaden som forskare för att läsa in kompletterande pedagogik. Men det är en enskild reform. Det stora på sikt måste vara att göra det naturligt för huvudmän att se att man anställer lektorer i sin organisation för att bygga en kvalitativ undervisningsorganisation och för lärare att välja att utveckla sig till att kunna bli lektorer.

Att skapa en sådan naturlig utvecklingsväg för lärare och en naturlig situation för huvudmän att anställa bygger på strukturer. Därför pekar jag i mitt svar på två strukturer som vi nu är i färd med att bygga upp.

Den ena är ett nationellt professionsprogram. Skolkommisionen tar nu fram ramarna för hur ett sådant program ska se ut, och Skolkommisionens ledamot Björn Åstrand, dekan vid Karlstads universitet, har sedan uppdraget att under året tillsammans med parterna ro det i land och före årets slut verkligen ha ett professionsprogram på bordet som innehåller möjligheten till lektorstjänst. Det gör det såklart mycket naturligare för en ny lärare eller en lärare mitt i yrket som funderar på sin utveckling att se lektorstjänsten som någonting att utvecklas mot.

Den andra strukturen som vi bygger upp är att vi i den forskningspolitiska propositionen aviserar försöksverksamhet för att på fler ställen knyta högskolor och universitet tätare till huvudmännen. Det finns exempel på att det fungerar mycket bra i dag, men på många håll är det ett stort avstånd mellan lärosätet och huvudmannen, vilket i praktiken innebär att de personer som skulle kunna fungera bra och höja den vetenskapliga nivån ute på skolorna är personer som huvudmän och lärosäten slåss om att anställa snarare än samarbetar om då man ser vad de har att tillföra både på lärosätet och hos huvudmannen.

Vi skissar i forskningspropositionen på hur en sådan struktur kan komma att se ut. Helene Hellmark Knutsson har också aviserat att även detta får en särskild utredning.

Anf. 18 MICHAEL SVENSSON (M):

Fru talman! Tack för svaret, ministern! Det finns en del lovvärda initiativ där. Jag kan väl, lite grann för att belysa att det verkligen behövs ett rejält kunskapslyft, få berätta om när jag i höstas skulle guida ett antal studenter här i riksdagen. Vi gick genom ett av de vackra rummen här i riksdagen, och där hänger fyra stora porträtt av talmännen i 1809 års ständsriksdag. Jag frågade studenterna om de hade någon aning om vad som hände i Sverige 1809. Det var ju två händelser av betydelse det året: en ny grundlag och att vi förlorade Finland till ryssarna. Ingen av studenterna hade någon aning om detta. Och det var inte vilka studenter som helst, utan det var blivande lärare i ämnet historia.

Jag förfasade mig ordentligt över det här, och vi pratade ganska länge om det. Här kommer behovet av lektorerna återigen in. På vårt seminarium i går framkom också att många kommuner ser fördelar med lektorer men också risker. Exakt vilka framgick inte. Det behövs naturligtvis fler och bättre pedagogiska diskussioner i skolan i stort. Man behöver stärka forskningsanknytningen, vilket vi båda har varit inne på. Man behöver ta vara på kompetenser.

Ett problem som lyftes fram på seminariet var att flera av dem som går på forskarskolorna inte kommer tillbaka till skolan. De vill inte arbeta i grundskolan, och flera av dem fortsätter in på förvaltning eller på sitt lärosäte, sitt universitet eller högskola, där de har gått forskarskola.

Det är naturligtvis också ett problem att inte ens hälften, tror jag att det var, kommer tillbaka för att arbeta på sin skola. Det behöver vi naturligtvis jobba på.

En lärare, som hade gått forskarskola och som numera var lektor, framhöll att man som lektor har betydligt större legitimitet när man pratar om och vill leda forskningsbaserad undervisning än många av förstelärarna har. Därför är det viktigt.

Ministern nämnde forskningspropositionen. Ett problem med den är att de satsningar som görs ligger sent i perioden. Det är beklagligt. Kan inte det göras om?

Anf. 19 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Det var lägligt att vi hade ett seminarium om just forskarskolorna i går. Det väckte en hel del tankar.

En siffra som fastnade i mitt huvud var att det i dagsläget finns 700 forskarutbildade legitimerade lärare. Tyvärr har siffran som statsrådet redovisade sjunkit. I dag finns det bara 169 lektorer i svensk skola. Man skulle önska att de 700 personerna fanns ute i våra skolor. Det skulle vara intressant att se vad de gör i stället i dag, eftersom de inte finns ute i skolorna.

Man kan prata om systemnivåförändringar. Men vi är nog rörande överens om att det inte händer särskilt mycket ifall det inte sker förändringar i klassrummen.

Vi hade som sagt nöjet att lyssna på en fantastisk lärare. Hon var lektor och hade forskat i sitt ämne, biologi. Hon kände att hon hade utvecklats jättemycket och kunde ge sina elever oerhört mycket mer. Hon jobbar på Kungsholmens gymnasium. Det är fantastiskt för eleverna som går där. Men man skulle verkligen önska att den typen av lärare och lektorer fanns i skolor som kanske har lite större utmaningar än Kungsholmens gymnasium, som nog har de högsta intagningspoängen i hela Stockholms län.

Något som lyftes fram i utfrågningen var att lärare i en del fall hade sökt forskarutbildning. Huvudmännen hade skrivit på; de förstod vad det innebar. Men när läraren blivit antagen och det visade sig att prislappen låg på 500 000 per år hoppade huvudmännen av. Finansieringen är alltså en viktig del.

Jag, som har suttit på huvudmannasidan förut, kan i och för sig tycka att det kan vara värt 500 000 för att få in den kompetensen på sin skola. Men det är en annan sak.

Statsrådet säger att man vill se över karriärtjänsterna tillsammans med lärarlönesatsningen, för att se om de kan kombineras för att ge ännu större effekt ute i skolorna. Det låter intressant. Jag blir nyfiken på tidsplanen för en sådan utvärdering.

Prot. 2016/17:78

3 mars

Svar på
interpellationer

Anf. 20 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Tack, Michael Svensson och Maria Stockhaus, för möjligheten att diskutera det här på fredagsmorgonen!

Det här är verkligen en av de frågor som kan göra stor skillnad i praktiken, i verkligheten ute på skolorna. Det märker jag när jag nu besöker alla regionala skolansvariga, från kommuner, friskolor och profession – genom fackliga organisationer för lärare och skolledare. På skolor där man kan jobba aktivt med forskning samtidigt som man bedriver sin undervisning syns det tydligt; det ger en tydlig kvalitetshöjning.

Michael Svensson lyfte upp att problematiken handlar om att vi har för få lärare som väljer att forskarutbilda sig, som ser det som en naturlig del i sin lärarutveckling. Och vi har för få huvudmän som väljer att prioritera det, vilket Maria Stockhaus också nämnde. De som väljer att göra det kommer dessutom tillbaka till skolan i alldeles för liten utsträckning. Man uppfattar inte skolan som en arbetsplats där man får de bästa förutsättningarna för att använda det man har utbildat sig till på lärosätet.

Det är där frågan om professionsprogram blir central. Hur bygger vi en naturlig utveckling för lärare? En del av det ska vara att utbilda sig mot ett sådant djup i sitt ämne eller sin didaktiska kompetens att man blir lektor. Det har saknats i svensk skola. Det har saknats i bilden av och kulturen för ett läraryrke. Bilden är att man börjar som nyutbildad, går in ett klassrum och undervisar där och gör det på ungefär samma sätt tills man pensioneras.

Vi vet att det aldrig riktigt har gått till på det sättet. Det är klart att man med erfarenhet också har kunnat förbättra kvaliteten i undervisningen. När det har funnits strukturer för att lära av kollegor har det lett till ett kollegialt och kollektivt lärande. Men kulturen i och uppfattningen om läraryrket har sett ut på det sättet.

Det är det vi måste ändra, till en uppfattning om och en kultur som innebär att man utbildar sig till lärare och under sin lärargärning utvecklas i lärarprofessionen. Professionsprogrammet är vägen för att göra det. Det innebär en tydlighet för lärarna om olika utvecklingsvägar. Att utvecklas mot lektor är en sådan väg.

För att svara på Maria Stockhaus fråga är det i professionsprogrammet som det finns anledning att se på hur man binder samman lärarlönelyft och karriärtjänster. Hur kan de ses som olika utvecklingssteg för en lärare? Lärarlönelyftet är så brett att i princip alla som utvecklas i sitt yrke bör komma i fråga för en statlig lönehöjning under sin lärartjänst i grundskola eller gymnasium, medan karriärtjänster är smalare och handlar om att utvecklas särskilt och ta på sig särskilda uppdrag under sin lärargärning.

Tidsplanen för detta är att ramen för ett professionsprogram ska läggas fram av Skolkommissionen den 20 april. Och Björn Åstrand har året på sig – slutredovisning ska ske i december – att tillsammans med parterna försöka förankra hur något sådant ska se ut. De ska också reda ut den ganska svåra frågan, på en sådan arbetsmarknad som den svenska, om vad

som slås fast var i ett professionsprogram. Vad äger staten, och vad äger parterna?

I den senaste förhandlingen mellan lärarförbunden och SKL ingår det att man ska vara aktiv i just en sådan process. Det är de som tillsammans med Björn Åstrand har regeringens uppdrag. Tidsplanen är alltså under 2017.

Anf. 21 MICHAEL SVENSSON (M):

Fru talman! Jag inledde debatten med att säga att det finns många problem och många utmaningar i svensk skola. Jag tror att jag och statsrådet delar den analysen.

Ett av de största problemen och en av de största utmaningarna är de ca 15 000 elever som varje år lämnar gymnasieskolan utan kompletta betyg eller som till och med hoppar av innan de har gått ut skolan. Vi vet, utifrån samhällsekonomiska beräkningar, hur tokigt det kan bli för dem senare i livet vad gäller såväl inkomst som sjukfrånvaro och liknande.

Utifrån Skolinspektionens senaste rapport vet vi att många visserligen trivs i den svenska skolan men också att otryggheten har ökat.

Det är lite som i Maslows behovsteori. Det finns ett antal grundläggande problem som vi måste komma till rätta med, såsom ordning och reda och arbetsro i klasser. Men när vi väl har fått det på plats – kanske bland annat genom förbättrad ledarskapsutbildning för landets lärare – måste vi ständigt ta itu med kunskapsutvecklingen. Där har det som sagt varit ett skralt resultat.

Jag tror att många kommuner är för små eller för svaga. De har inte tillräckliga resurser. Kanske inser de inte behovet, vilket också framkom vid gårdagens seminarium. Jag tror att staten behöver styra mer och att det behövs mer statliga insatser.

Det finns en del lovvärda försök ute i landet, bland annat i Uppsala. Och Kommunförbundet i Skåne berättade i går att det pågår mycket bra verksamhet också i Skåne. Men om vi ska få en bra och jämlik skola över hela landet behöver vi se till att fler kommuner får sådan verksamhet.

Anf. 22 MARIA STOCKHAUS (M):

Fru talman! Jag vill börja med att tala om något som tangerar det här ämnet. Statsrådet talade lite om synen på läraryrket, om att man kliver in i klassrummet efter sin lärarutbildning och sedan undervisar på samma sätt tills man går i pension. Min bild är att det inte ser ut riktigt på det sättet. Men det finns en del sådana lärare kvar.

Jag blev lite oroad när jag läste en undersökning där det står att 50 procent av svenska lärare inte känner att de har ett ansvar för att hålla sig ajour med forskning inom sitt ämne eller inom pedagogiken. Jag tror på det här med lektorer, på att få in den kompetensen på fler skolor, på att man på ett naturligt sätt kan se värdet av kopplingen till forskningen i skolan.

Läraren från Kungsholmens gymnasium var fantastisk. Något som jag känner extra mycket för och undrar över är hur många av lektorstjänsterna som finns i de skolor som verkligen skulle behöva dem.

Vi har ju haft diskussioner tidigare om att regeringen tog bort karriärtjänsterna i utanförskapsområden. Att få in lektorer och fler karriärtjänster i skolorna med de största utmaningarna tror jag är en viktig faktor. Vi behöver ha den draghjälpen.

Statskontorets utvärdering visar också att karriärtjänsterna har ökat skolornas fokus på skolutveckling, vilket är bra. Det var tanken, så det är en stor framgång.

Hur kan man skapa tjänster som gör det attraktivt att gå tillbaka till skolan i stället för att stanna kvar på lärosätena? Kan man tänka sig kombinationstjänster eller annat? Jag har stort förtroende för Björn Åstrand, och det ska bli spännande att följa hans arbete med professionsprogrammet under det här året. Jag tror att det är en väldigt viktig del för att sätta press på lärare att känna att de måste ta ansvar för sin egen utveckling. Det är också viktigt att det finns tydliga steg. Det är många andra länder som har det och är framgångsrika, inte minst i PISA.

Anf. 23 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP):

Fru talman! Först vill jag understryka att det jag beskrev var en bild av läraryrket, en bild som reproduceras.

Jag skulle säga att lärare i Sverige *vill* utvecklas och gör det i stor utsträckning. Nu när vi har förbättrat förutsättningarna för att läsa till speciallärare har antalet lärare som väljer att göra det inom Läraryftet tiodubbats. Om man ger bra förutsättningar och på ett bra sätt värderar att man utvecklas tillsammans och utvecklas i yrket är det också det som sker. Det är det som lärare drivs av. Där hoppas och tror jag att Maria Stockhaus och jag delar verklighetsuppfattning.

Två saker som har tagits upp vill jag särskilt kommentera.

Det ena är Michael Svenssons efterlysning av ett mer regionalt samarbete. Det är också någonting som Skolkommissionen tydligt identifierar. För att det här ska funka behöver man sitta ned regionalt med huvudmän och med statligt stöd från både skolmyndigheter och lärosäten och till exempel ta fram gemensamma rekryteringsstrategier. Det är klart att om man kan binda samman det med professionsprogram kan det fungera väldigt väl och göra att vi får lektorer också i små kommuner, där de i dag i allra största utsträckning saknas.

Det andra är Maria Stockhaus konstaterande att vi i dag inte har flest karriärtjänster och inte heller högst andel behöriga lärare på de skolor där skolan betyder mest för elevernas framtid. Det är såklart helt oacceptabelt. När vi talar om socioekonomisk viktning av resurser kan vi inte bara tänka på pengar. Vi måste också tänka på var lärarresurser ska finnas: hos de elever och de barn för vilka skolan betyder mest. Då är karriärtjänster i utanförskapsområden en bra sak.

Jag har inte tagit bort dem. Den satsningen är större. Problemet är att den utnyttjas i alldeles för liten utsträckning. Jag har inte rört det statsbidrag som den förra regeringen införde, men det har mycket lågt utnyttjande. Jag har infört ett nytt statsbidrag som kan användas, men även det har ett för lågt utnyttjande.

Därför behöver vi strukturer som gör att man driver på för att få fler lektorer och karriärtjänster i de skolor som behöver det mest – och professionsprogrammet har en sådan del i sin konstruktion.

Överläggningen var härmed avslutad.

§ 11 Bordläggning

Följande dokument anmäldes och bordlades:

Motioner

med anledning av prop. 2016/17:85 Samverkan om vård, stöd och behandling mot spelmissbruk

2016/17:3621 av Barbro Westerholm m.fl. (L)

2016/17:3627 av Emma Henriksson m.fl. (KD, M, C, L)

§ 12 Anmälan om interpellationer

Följande interpellationer hade framställts:

den 2 mars

2016/17:344 Internationella studenter

av *Fredrik Christensson* (C)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2016/17:345 Utbildningars jämförbarhet

av *Fredrik Christensson* (C)

till statsrådet Helene Hellmark Knutsson (S)

2016/17:346 Elevers rätt till modersmål

av *Daniel Riazat* (V)

till utbildningsminister Gustav Fridolin (MP)

§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar

Följande frågor för skriftliga svar hade framställts:

den 2 mars

2016/17:954 Handläggningstider i asylärenden

av *Johan Forssell* (M)

till justitie- och migrationsminister Morgan Johansson (S)

2016/17:955 Vård för kvinnor

av *Gunilla Nordgren* (M)

till statsrådet Gabriel Wikström (S)

2016/17:956 Politiska reformer i Zimbabwe

av *Sofia Arkelsten* (M)

till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2016/17:957 Statssekreterare Ulrika Modéers resa till Zimbabwe

av *Sofia Arkelsten* (M)

till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2016/17:958 Uppföljning och utvärdering av biståndsbudgeten

av *Sofia Arkelsten* (M)

till statsrådet Isabella Lövin (MP)

2016/17:959 En ny generaldirektör för Sida

av *Sofia Arkelsten* (M)

till statsrådet *Isabella Lövin* (MP)

2016/17:960 Trygghet i skolan

av *Lars-Arne Staxäng* (M)

till utbildningsminister *Gustav Fridolin* (MP)

2016/17:961 Småföretagare som sätts i blockad

av *Mats Persson* (L)

till arbetsmarknads- och etableringsminister *Ylva Johansson* (S)

2016/17:962 Antalet sökande till polisutbildningen

av *Roger Haddad* (L)

till statsrådet *Anders Ygeman* (S)

2016/17:963 En delfinansieringsmodell baserad på fastighetsskatt

av *Per Klarberg* (SD)

till statsrådet *Anna Johansson* (S)

2016/17:964 Diskonteringsräntan för höghastighetsjärnvägen

av *Per Klarberg* (SD)

till statsrådet *Anna Johansson* (S)

§ 14 Anmälan om skriftliga svar på frågor

Skriftliga svar på följande frågor hade kommit in:

den 2 mars

2016/17:874 Felaktiga uppgifter om rysk närvaro i Karlshamn

av *Lena Asplund* (M)

till försvarsminister *Peter Hultqvist* (S)

2016/17:889 Statsminister Stefan Löfvens Iranbesök

av *Sofia Arkelsten* (M)

till statsminister *Stefan Löfven* (S)

2016/17:910 Krav på frigivande av Gui Minhai

av *Robert Hannah* (L)

till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2016/17:909 Kenyansk demokrati

av *Birgitta Ohlsson* (L)

till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2016/17:908 Utomrättsliga avrättningar i Kenya

av *Birgitta Ohlsson* (L)

till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2016/17:911 Insatser för att få hem bortförda barn

av *Tina Ghasemi* (M)

till utrikesminister *Margot Wallström* (S)

2016/17:873 Bostadsbrist och arbetskraftsbrist

av *Nooshi Dadgostar* (V)

till statsrådet *Peter Eriksson* (MP)

Prot. 2016/17:78

3 mars

Prot. 2016/17:78
3 mars

§ 15 Kammaren åtskildes kl. 10.03.

Sammanträdet leddes av tredje vice talmannen.

Vid protokollet

LISA GUNNFORS

/Olof Pilo

§ 1 Anmälan om återtagande av plats i riksdagen	1
§ 2 Ansökan om ledighet	1
§ 3 Anmälan om ersättare	1
§ 4 Anmälan om kompletteringsval.....	1
§ 5 Anmälan om vice ordförande i utskott	2
§ 6 Anmälan om faktagpromemorior	2
§ 7 Ärenden för hänvisning till utskott	2
§ 8 Svar på interpellation 2016/17:229 om utvärdering av sjöfyllerilagen	2
Anf. 1 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	2
Anf. 2 MARIA STOCKHAUS (M)	3
Anf. 3 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	4
Anf. 4 MARIA STOCKHAUS (M)	5
Anf. 5 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	6
Anf. 6 MARIA STOCKHAUS (M)	6
Anf. 7 Justitie- och migrationsminister MORGAN JOHANSSON (S).....	7
§ 9 Svar på interpellation 2016/17:322 om inhemska adoptioner.....	7
Anf. 8 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	7
Anf. 9 MARIA STOCKHAUS (M)	8
Anf. 10 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	9
Anf. 11 MARIA STOCKHAUS (M).....	10
Anf. 12 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	11
Anf. 13 MARIA STOCKHAUS (M).....	11
Anf. 14 Statsrådet ÅSA REGNÉR (S)	12
§ 10 Svar på interpellation 2016/17:282 om höjd kompetens i Sveriges skolor.....	12
Anf. 15 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	12
Anf. 16 MICHAEL SVENSSON (M).....	14
Anf. 17 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	14
Anf. 18 MICHAEL SVENSSON (M).....	15
Anf. 19 MARIA STOCKHAUS (M).....	16
Anf. 20 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	17
Anf. 21 MICHAEL SVENSSON (M).....	18
Anf. 22 MARIA STOCKHAUS (M).....	18
Anf. 23 Utbildningsminister GUSTAV FRIDOLIN (MP).....	19
§ 11 Bordläggning.....	20
§ 12 Anmälan om interpellationer.....	20
§ 13 Anmälan om frågor för skriftliga svar.....	20
§ 14 Anmälan om skriftliga svar på frågor.....	21
§ 15 Kammaren åtskildes kl. 10.03.....	22